

Kennisflits Dierenwelzijn

Vleeskuikenouderdieren vrijen onveilig

Alweer wat jaren geleden kwamen uit Noord-Amerika geluiden dat het slecht gesteld was met het paargedrag van vleeskuikenouderdieren. Het zou er ruig en agressief aan toegaan, tot schade van dier en productie. In het zicht van een onvermijdelijk naderend Nederlands verbod op ingre-

pen aan sporen en achterste tenen van hanen en het behandelen van snavels bij beide geslachten, ziet men ook hier een probleem opdoemen. We zochten daarom uit hoe het in Nederland gesteld is, wat een ingrepenverbod betekent en in welke richting verbeteringen gezocht moeten worden.

Twaalf Nederlandse bedrijven werden onder de loep genomen, allemaal bevolkt met Ross- en Cobb-kippen. Dat zijn de belangrijkste rassen waarvan we het nakroost in het schap van de supermarkt aantreffen.

Bij elk bedrijf volgden de onderzoekers een groot aantal keren telkens één haan vijf minuten lang op zijn rondgang door een stal, zodat ze een globaal beeld kregen van het hanengedrag, en van hoe hennen daarop reageren. Daarnaast analyseerden ze video-opnamen van camera's die elk langdurig een stuk stal van drie bij drie meter gefilmd hadden, inclusief de handelingen van

alle dieren die zich gedurende die perioden toevallig in dat vak begaven. Zo kregen ze inzicht in welke gedragselementen in het algemeen vaker en minder vaak voorkomen.

Overduidelijk bleek dat vleeskuikenouderdieren van het paringsritueel niet veel terechtbrengen. Bij de jongste dieren – twintig weken oud, nog maar net-aan geslachtsrijp en tot dan toe gescheiden van de andere sekse opgegroeid – zou dat nog een kwestie van onwennigheid kunnen zijn, maar oudere en ervarener dieren hebben dat excuus niet. Desalniettemin nam na een paar weken samenleven wel het aantal paringspogingen flink toe, maar verbeterde de kwaliteit van het seksuele hoenderleven allerminst.

Paradepas

Opvallend is de agressieve houding van de hanen tegenover hennen, feller nog dan ze elkaar bejegenen. Er wordt binnen en buiten de seksuele context naar hennen gepikt en getrapt, en ze worden bij de kam gegrepen. Bij pogingen tot paren gaan de hanen al net zo onbehouden te werk. Van passend baltsgedrag is nauwelijks sprake: Geen rond-de-dame-cirkelen-met-omlaag-gestreckte-vleugel, geen imponerende paradepas; van pikken naar imaginaire lekkere beetjes in het stro geen spoor, noch van vleugelgeklapper of nekveren opzetten. Alleen kraaien doen de hanen wel.

De hennen doen het al niet beter. In het algemeen reageren ze ternau-

Bovenaan een hen met huidwond, daaronder een met ernstige schade aan het verenpak. Links de daders: hanenpoten met gebrande sporen (geel) en kortgeknipte achterste tenen.

Het kippen-oergezin: een Bankiva-haan met hen en kuikens, hier op postzegels van de Fiji-eilanden uit 2001.

wernood op hanige avances. Het hurken waarmee de hen haar bereidheid toont, komt nauwelijks voor. Bijgevolg komen bijna negen van de tien paringen met geweld tot stand, waarbij hij haar domweg met zijn gewicht door de knieën dwingt, en de hen zich maar al te vaak aan haar belager probeert te ontworstelen.

Uitval

De resultaten zijn navenant. Op elke leeftijd mislukte meer dan de helft van de paringspogingen. Bovendien kwamen, hoewel alle hanen van sporen en een deel van hun achterste tenen ontdaan waren, en alle snavels behandeld waren, na verloop van een maand of vier veerbeschadegingen algemeen voor, met name op de rug, dijen, vleugels en staart. Soms was ook de huid beschadigd.

Voorlopig is er opnieuw uitstel, maar vroeg of laat zullen al die ingrepen hier echt verboden worden. Te verwachten valt dat bij ongewijzigd beleid de verwondingen en de uitval fors zullen toenemen. In een vervol-

onderzoek met groepen onbehandelde en behandelde, maar overigens gelijke dieren, bleek dat ook inderdaad het geval. De uitval steeg bijvoorbeeld van 3,6 naar 5,1 procent. Voor het seksuele gedrag zelf maakte het niet toepassen van de gebruikelijke ingrepen geen verschil.

Omdat er vermoedens in die richting geopperd waren, werd bij dat vervolgonderzoek ook gekeken of een andere haan/hen-verhouding dan de gebruikelijke een-op-tien soelaas kon bieden. Dat viel tegen. Bij zes

procent hanen konden de heren met en zonder ingrepen het werk niet aan en kwamen minder bevruchtingen tot stand dan normaal. Bij twaalf procent nam de onderlinge agressie tussen de hanen toe. Andere, gunstige effecten op het paargedrag bleven uit.

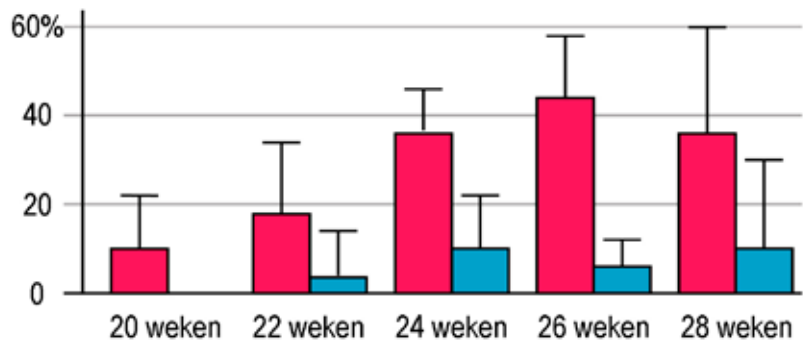
Oerkip

Het gedrag van vleeskuikenouderdieren steekt niet alleen bleekjes af bij dat van het Bankiva-hoen, de nog altijd in Zuid-Oost Azië levende oerkip waarvan alle huidige rassen zijn afgeleid, maar is ook slechter dan dat van legkipouderdieren. Misschien zien we hier dus mede neveneffecten van het selectieproces.

Opmerkelijk is ook dat de hanen op seksueel gebied niet lijken bij te leren. De oorzaak daarvan zou kunnen liggen in het gescheiden opgroeien van hanen en hennen op de opfokbedrijven. Pas rond het moment dat ze geslachtsrijp zijn, komen ze voor het eerst met elkaar in contact. Mogelijk is de periode waarin de dieren ontvankelijk zijn voor het aanleren van passend balts- en paargedrag dan al voorbij.

Een derde factor zou de grote drukte kunnen zijn waarin vleeskuikenouderdieren hun leven leiden. De grote dichtheid en de grote groepen bemoeilijken wellicht de sociale herkenning ■

Percentage geslaagde paringen (rood) en het percentage daarvan dat vrijwillig plaatsvond (blauw) op verschillende leeftijden, +/- SD

Wie wat waar

Officiële projecttitel: Agressief paargedrag bij vleeskuikenouderdieren

Contactpersoon: Ingrid de Jong; ingrid.dejong@wur.nl, 0320-238 192

Uitvoerende instantie: Animal Sciences Group Wageningen UR, divisie veehouderij

De volledige onderzoeksrapporten *Agressief paargedrag bij vleeskuikenouderdieren* I en II, ASG-rapport nr. 06/PV00076 en 06/PV00538 verschenen in het voorjaar van 2006. Ze zijn verkrijgbaar via ingrid.dejong@wur.nl